

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНО-ТРЕНУВАЛЬНОЇ ГРУПИ В СКЛАДІ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ БАЗ ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ УКРАЇНИ

Анотація: в межах дослідження проведено обстеження навчально-тренувальних баз футбольних клубів української футбольної Прем'єр-ліги з метою визначення закономірностей формування архітектурно-планувальної організації навчально-тренувальних баз, в тому числі спортивно-тренувальної групи в їх складі.

Ключові слова: навчально-тренувальна база (НТБ), футбольний клуб, українська футбольна Прем'єр-ліга.

Вступ. У галузі фізичної культури та спорту найбільш відомим та популярним є спорт вищих досягнень, який має функціонувати в умовах конкурентоспроможної системи підготовки спортсменів вищої кваліфікації, що передбачає наявність досвідчених тренерських кадрів і провідних спортсменів, а також досконалого фінансового, кадрового, матеріально-технічного, науково-методичного, інформаційного забезпечення та медично-відновлювального обслуговування. З недосконалістю таких умов безпосередньо зіштовхуються професійні футбольні клуби України, які приймають участь в спортивних змаганнях національного, європейського та світового рівня. Частково зазначені проблеми вирішуються шляхом створення в складі футбольних клубів споруд для підготовки спортсменів високого рівня – сучасних навчально-тренувальних баз.

Аналіз відомих досліджень у даній області. Досліджень архітектурно-планувальної організації навчально-тренувальних баз футбольних клубів в Україні та СНД не проводилося. Питання розвитку та типології фізкультурно-

спортивних комплексів розкрито у дисертаційній роботі Зобової М.Г. «Принципы архитектурно-градостроительного проектирования и модернизации физкультурно-спортивных комплексов (на примере гор. округа Самара)» [1].

Постановка задачі. Дослідження архітектурно-планувальної організації спортивно-тренувальної групи в складі навчально-тренувальних баз футбольних клубів України.

Перелік обстежених клубів Прем'єр-ліги прийнятий згідно із складом учасників ХІХ чемпіонату України з футболу сезону 2009-2010 р. Було обстежено 14 із 16 футбольних клубів (15 навчально-тренувальних баз). Дослідження проводилось за такою структурою:

- загальні відомості (місце знаходження навчально-тренувальної бази, форма власності, рік введення в експлуатацію, місткість бази, команди, на які розрахована база, штат працівників, площа земельної ділянки, площа проїздів, тротуарів, площа озеленення, площа рекреаційної зони, наявність стоянок, гаражів, наявність контрольно-пропускного пункту);
- спортивно-тренувальна група (площа земельної ділянки, площа спортивної зони, коефіцієнт відношення площі спортивної зони до загальної площі земельної ділянки навчально-тренувальної бази, футбольні поля – загальна кількість та їх характеристики, спортивні майданчики, площа під футбольними полями та іншими майданчиками, площа спортивних споруд);
- житлова група (тип (готель, котеджі, гуртожиток), загальна площа, житлова площа, коефіцієнт відношення житлової площі до загальної площі житлової зони, кількість місць проживання, загальна площа на 1 місце, житлова площа на 1 місце, кількість номерів (одномісних, двомісних, тримісних та більше) та їх місткість, коефіцієнт комфортності номерів);
- адміністративна група (офісні приміщення, наукова група, кімната для переговорів, загальна площа адміністративної групи);
- презентативна зона (прес-центр, конференц-зал, музей, інтернет-кафе, VIP-зона, загальна площа зони);

- рекреаційна зона (більярдна, кінозал, кімната психологічного розвантаження, кімната для настільних ігор, зимовий сад, атриум, кімната відпочинку, загальна площа зони);
- харчоблок (тип (їдальня, кафе, ресторан, бар чи буфет при наявності), кількість посадкових місць, зала, кухня, складські приміщення, загальна площа харчоблоку);
- інженерно-технічна зона (теплопостачання, водопостачання, каналізація, трансформаторна підстанція, телефонізація);
- медико-відновлювальна група (кабінет фізіотерапії, лабораторії, маніпуляційна, кабінети лікаря, загальна площа групи);
- SPA-зона (масажна, приміщення термічних процедур, басейн, роздягальні, інші приміщення).

Спортивно-тренувальна група. Площа спортивної зони навчально-тренувальних баз футбольних клубів складається із площі, яку займають футбольні поля та спортивні майданчики. Відношення площі спортивної зони до площі земельної ділянки навчально-тренувальної бази K_1 визначає відношення площі спортивних споруд до площі земельної ділянки навчально-тренувальної бази. Це відношення серед обстежених навчально-тренувальних баз коливається від 0,14 («Кривбас» Кривий Ріг) до 0,60 («Металург» Запоріжжя) і становить в середньому 0,35. Без врахування найменшого та найбільшого значень $K_1=0,34$. Близькі до даного співвідношення навчально-тренувальні бази футбольних клубів «Металіст» Харків (0,36), «Таврія» Сімферополь (0,34), «Металург» Донецьк (0,32), «Ворскла» Полтава (0,30), «Чорноморець» Одеса (навчально-тренувальна база «Люстдорф» 0,41).

Якщо K_1 значно більше за оптимальне значення $K_1=0,34$, то це свідчить про інтенсивне використання земельної ділянки з метою влаштування якомога більше футбольних полів в межах існуючої території: «Металург» Запоріжжя $K_1=0,60$, 5 футбольних полів на земельній ділянці площею 7,5 га; «Динамо» Київ $K_1=0,54$, 9 футбольних полів на земельній ділянці площею 10,8 га;

«Карпати» Львів $K1=0,53$, 2 футбольних поля на території площею 2,6 га; «Арсенал» Київ $K1=0,52$, 3 футбольних поля на території площею 4,0 га.

Якщо $K1$ менше оптимального значення $K1=0,34$, це свідчить про недостатню кількість футбольних полів у співвідношенні до площі території навчально-тренувальної бази: «Кривбас» Кривий Ріг $K1=0,14$, 1 футбольне поле на площі земельної ділянки 6,0 га; «Оболонь» Київ $K1=0,19$, 2 футбольних поля на площі 7,8 га. Винятком є $K1=0,19$ для навчально-тренувальної бази футбольного клубу «Шахтар» Донецьк при наявності 9 футбольних полів на площі 32,5 га.

Навчально-тренувальний процес футбольних команд передбачає можливість використання тренувальних полів у різних співвідношеннях команд, які на них можуть одночасно проводити заняття з урахуванням кліматичних та погодних умов, часу доби, характеру тренувань. Найбільш різноманітними та ефективними в цьому аспекті є умови для тренувань, створені на навчально-тренувальних базах футбольних клубів «Шахтар» Донецьк та «Динамо» Київ, що мають по 9 тренувальних полів, з них: з натуральним покриттям (відповідно 8 та 6), із штучним покриттям (відповідно 1 та 3), криті (по одному), з підігрівом (по три), з дренажем (відповідно 8 та 9). Два поля на базі футбольного клубу «Шахтар» обладнані глядацькими трибунами, 8 полів обладнані штучним освітленням, на базі футбольного клубу «Динамо» Київ 4 поля облаштовані глядацькими трибунами, всі тренувальні поля мають штучне освітлення.

Спортивні зони футбольних клубів «Карпати» Львів, «Таврія» Сімферополь, «Оболонь» Київ, «Зоря» Луганськ, «Кривбас» Кривий Ріг не відповідають вимогам УЄФА щодо встановленої мінімальної кількості тренувальних полів на відкритому повітрі на команду або на клуб, яка повинна становити не менше трьох за встановленими розмірами та якістю:

- «Карпати» Львів – 2 тренувальних поля з натуральним покриттям та дренажем;

- «Таврія» Сімферополь – 2 тренувальних поля з натуральним покриттям, з них 1 поле з глядацькими трибунами;

- «Оболонь» Київ – 2 тренувальних поля з натуральним покриттям та дренажем, з них 1 поле з глядацькими трибунами, обидва поля мають штучне освітлення;

- «Зоря» Луганськ – 2 тренувальних поля, з них 1 поле з натуральним та 1 із штучним покриттям, 1 поле з дренажем;

- «Кривбас» Кривий Ріг – 1 тренувальне поле з натуральним покриттям, з дренажем та штучним освітленням.

Навчально-тренувальні бази футбольних клубів «Дніпро» Дніпропетровськ та «Ворскла» Полтава мають відповідно 4 та 5 тренувальних полів з натуральним покриттям та дренажем. Всі поля бази футбольного клубу «Дніпро» мають штучне освітлення, а 2 поля футбольного клубу «Ворскла» обладнані глядацькими трибунами.

Отже, за кількістю тренувальних полів вимогам УЄФА відповідають 9 навчально-тренувальних баз футбольних клубів із розглянутих 15. Всі футбольні клуби мають тренувальні поля з натуральним покриттям від 8 полів («Шахтар» Донецьк) до 1 поля («Зоря» Луганськ, «Кривбас» Кривий Ріг). У семи футбольних клубів є тренувальні поля із штучним покриттям (3 поля має «Динамо» Київ, по одному полю футбольні клуби «Шахтар» Донецьк, «Металіст» Харків, «Арсенал» Київ, «Металург» Запоріжжя, «Зоря» Луганськ, «Чорноморець» Одеса). Інша половина тренувальних баз футбольних клубів не має тренувальних полів із штучним покриттям, що створює певні незручності для тренувань.

Лише 4 навчально-тренувальні бази футбольних клубів («Шахтар» Донецьк, «Динамо» Київ, «Арсенал» Київ та «Кривбас» Кривий Ріг) мають у своєму розпорядженні криті футбольні поля згідно вимозі УЄФА щодо наявності тренувальних полів в закритому приміщенні (на команду або на клуб кількість повинна становити не менше одного критого тренувального поля).

Більшість навчально-тренувальних баз футбольних клубів української футбольної Прем'єр-Ліги мають тренувальні поля з трибунами для глядачів (від 4 полів – «Динамо» Київ, до 1 поля – «Оболонь» Київ, «Таврія» Сімферополь, «Чорноморець» Одеса). Наявність трибун дає змогу проводити футбольні матчі молодіжного складу та відкриті тренування основного складу команди. Штучне освітлення тренувальних футбольних полів, що мають 10 навчально-тренувальних баз, дозволяють проводити тренування та матчі у темний час доби.

Лише половина навчально-тренувальних баз футбольних клубів української футбольної Прем'єр-ліги мають у своєму складі спортивні майданчики для інших видів спорту.

Важливим фактором у загальнофізичній підготовці спортсменів є наявність на навчально-тренувальних базах футбольних клубів спортивних приміщень та споруд. Майже всі досліджені навчально-тренувальні бази, за винятком футбольних клубів «Оболонь» Київ та «Арсенал» Київ, мають у своєму складі тренажерні зали, обладнані необхідним устаткуванням. Площа, а відповідно і кількість тренажерів, коливається від 32 м² («Карпати» Львів) до 375 м² («Кривбас» Кривий Ріг), середня площа тренажерного залу складає 117,1 м², а без найбільшого та найменшого значення 99,8 м².

Менша кількість навчально-тренувальних баз, а саме футбольних клубів «Динамо» Київ, «Металіст» Харків, «Металург» Донецьк, «Кривбас» Кривий Ріг, «Чорноморець» Одеса мають спортивні плавальні басейни та зали для ігрових видів спорту («Металург» Донецьк, «Зоря» Луганськ, «Кривбас» Кривий Ріг). У складі усіх навчально-тренувальних баз досліджених футбольних клубів, за винятком «Оболонь» Київ, є кімнати теоретичної підготовки, площа яких коливається в межах від 15 м² («Арсенал» Київ, «Кривбас» Кривий Ріг) до 132,4 м² («Металург» Донецьк), середня площа складає 61,9 м², а без найбільшого та найменшого значення 59,6 м².

Важливим і обов'язковим елементом спортивно-тренувальної групи є

роздягальні для футболістів у комплексі із санітарними вузлами та душовими. Кількість роздягалень коливається від однієї («Таврія» Сімферополь) до п'яти («Шахтар» Донецьк). Більша кількість допоміжних приміщень дає можливість одночасно користуватися ними кільком різним групам футболістів. Середня площа роздягальні на базі становить 135,3 м², а без найбільшого та найменшого значення 132,9 м².

Загальна площа критих спортивних приміщень та споруд коливається в межах від 30 м² («Арсенал» Київ) до 1311,8 м² («Металург» Донецьк) і становить в середньому 467,9 м², а без найбільшого та найменшого значення 434,1 м².

Підсумовуючи дослідження спортивно-тренувальної групи навчально-тренувальних баз футбольних клубів української футбольної Прем'єр-ліги, виявлено, що лише 2 навчально-тренувальні бази футбольних клубів «Шахтар» Донецьк та «Динамо» Київ повністю відповідають вимогам УЄФА і знаходяться на рівні кращих європейських футбольних клубів. Навчально-тренувальні бази футбольних клубів «Металіст» Харків, «Металург» Донецьк та «Чорноморець» Одеса наближаються до вимог УЄФА і, за умови деякого покращення інфраструктури, можуть досягти високого рівня розвитку. Для цього зазначеним футбольним клубам необхідно побудувати криті тренувальні поля.

Навчально-тренувальні бази інших футбольних клубів потребують значного розширення спортивно-тренувальної групи за рахунок будівництва додаткових тренувальних полів та їх облаштування. Переважна більшість навчально-тренувальних баз потребує влаштування ігрових спортивних майданчиків.

В сучасних умовах формування архітектурно-планувальної організації навчально-тренувальних баз футбольних клубів відбувається шляхом будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення існуючих комплексів.

Висновок. Проведене дослідження архітектурно-планувальної організації спортивно-тренувальної групи в складі 15 навчально-тренувальних баз чотирнадцяти футбольних клубів української футбольної Прем'єр-ліги дає змогу зробити висновки про наявність кількох умовних груп за інтегрованим рівнем створених умов для проведення навчально-тренувального процесу.

Література

1. Зобова М.Г. *Принципы архитектурно-градостроительного проектирования и модернизации физкультурно-спортивных комплексов: автореф. дис. канд. арх.: спец.18.00.02. – Архитектура зданий и сооружений/ М.Г. Зобова. – Нижний Новгород, 2009. – 21 с.*

Аннотація. Соломатина А.В. **Архитектурно-планировочная организация спортивно-тренировочной группы в составе учебно-тренировочных баз футбольных клубов Украины.**

В пределах исследования проведено обследование учебно-тренировочных баз футбольных клубов украинской футбольной Премьер-лиги с целью определения закономерностей формирования архитектурно-планировочной организации учебно-тренировочных баз, в том числе спортивно-тренировочной группы в их составе.

Ключевые слова. Учебно-тренировочная база (УТБ), футбольный клуб, украинская футбольная Премьер-лига.

Annotation. Solomatina A.V. **The architectural and planning organization of study and training bases of Ukrainian football clubs at present.** Within the study a survey of training bases of football clubs Ukrainian Premier League in order to determine the patterns of formation of architectural and planning organization of study and training bases, including sports and fitness groups in their composition.

Keywords: study and training bases (STB), football club, Ukrainian Premier League.